

Nederlandstalig materiaal voor psycho-educatie van volwassenen met neurogene communicatiestoornissen en hun omgeving (2022)

Axelle Maes & Bo Tackaert

Promotoren: Nancy Van Ranst en Floor Verhaeghe

Concept en website: Frank Paemeleire

Deze rubriek van www.neurocom.be is het resultaat van de Bachelorproef uit 2022 van Axelle Maes & Bo Tackaert, studenten aan de opleiding Bachelor Logopedie van de Arteveldehogeschool (Gent, België). Hierin gaven ze een overzicht van Nederlandstalig psycho-educatiemateriaal voor volwassenen met neurogene communicatiestoornissen en hun omgeving. De bronnen werden beoordeeld aan de hand van een checklist die gebaseerd is op de CRAAP-test. De CRAAP-test is een manier om aan de hand van een aantal vragen de waarde van een niet-wetenschappelijke bron te evalueren. De gebruikte vragen zijn op de volgende pagina te vinden.

Eerst en vooral werden de reeds verzamelde bronnen op de website www.neurocom.be beoordeeld. Nadien leverde een uitgebreide zoektocht naar extra psycho-educatiemateriaal ook andere bronnen op om de website verder uit te bereiden. In totaal werden er 21 bronnen voor afasie beoordeeld. 11 bronnen werden van Neurocom gehaald en tien bronnen werden toegevoegd. Er werden tien bronnen voor dysartrie beoordeeld. Vier bronnen kwamen van Neurocom en zes bronnen werden toegevoegd. Er werden zes bronnen voor spraakpraxie beoordeeld. Eén bron kwam van Neurocom en vijf bronnen werden toegevoegd. Er werden 11 bronnen voor cognitieve communicatiestoornissen beoordeeld. Zes bronnen werden van Neurocom gehaald en vijf bronnen werden toegevoegd.

Met deze inventarisatie hopen we logopedisten een overzicht te geven van materiaal dat ze kunnen gebruiken bij psycho-educatie, communicatiepartnertraining en scholing.

Heb je zelf een interessante bron (website, boek, folder, ...) die hier thuishoort?

Laat het ons weten via frank.paemeleire@arteveldes.be

CRAAP	CRITERIA
CURRENCY	<ul style="list-style-type: none"> • Wanneer werd de informatie geschreven? • Wanneer werd de informatie geüpdatet?
RELEVANCE	<ul style="list-style-type: none"> • Voor welke doelgroep is de informatie bedoeld? • In welke mate geeft de bron informatie specifiek over het onderwerp waar de doelgroep naar op zoek is? • Heeft de bron een niveau dat aangepast is aan de kennis van de doelgroep over het onderwerp?
AUTHORITY	<ul style="list-style-type: none"> • Wordt er duidelijk aangegeven wie de informatie geschreven heeft? Zo ja, wie zijn de auteurs? • Is de auteur expert binnen het vakgebied waarover hij of zij informatie geeft? • Wat zijn de contactgegevens van de auteur (e-mailadres, postadres, telefoonnummer,...)?
ACCURACY	<ul style="list-style-type: none"> • Wordt de informatie gestaafd door bronnen? • Is vergelijkbare informatie ook in een tweede bron te vinden? • Lijkt de gehanteerde taal en schrijfstijl onbevooroordeeld? • Is de tekst gestructureerd opgebouwd zonder typ- en/of spellingsfouten?
PURPOSE	<ul style="list-style-type: none"> • Met welk doel is de informatie geschreven? • Is het standpunt van de auteur objectief en volledig?
Extra voor websites	<ul style="list-style-type: none"> • Wat is de domeinnaam? • Zijn er dode links? • Staat op iedere pagina een datum en wanneer de pagina het laatst geüpdatet werd? • Staat er een sponsor of reclamebanner op de website? • Wordt er iets verkocht op de website?

OVERZICHT VAN PSYCHO-EDUCATIEMATERIAAL

Afasie

Bron 1.1: Website: Afasienet, alles over afasie. (digitaal - Nederlandstalig).

De website van Afasienet is het platform voor afasie in Nederland en Vlaanderen. De website bevat drie categorieën: voor mensen met afasie en naasten, voor professionals en voor verwijzers. Deze bevat niet alleen geschreven teksten maar ook video's, brochures, getuigenissen, communicatieadviezen, etc. De website helpt bij het zoeken van een geschikte specialist. Deze combineert wetenschappelijke kennis en ervaringen uit de praktijk. Het uiteindelijke doel is optimalisering van afasiezorg.

Stichting Afasienet. (z.d.). *Afasienet, alles over afasie* [Website]. Geraadpleegd op 26 november 2021 via <https://www.afasienet.com/mensen/>

Bron 1.2: Video: Belevingsvideo over afasie. (digitaal - Engelstalig).

Deze Engelstalige belevingsvideo toont aan wat voor impact afasie kan hebben op het dagelijks leven. In de eerste helft van de video komen allerlei situaties aan bod die voor een persoon met afasie een uitdaging kunnen vormen. In de tweede helft van de video demonstreert men verschillende hulpmiddelen en strategieën om op een afasievriendelijke manier te kunnen communiceren met elkaar.

Understanding Aphasia. (2014, 1 september). *Aphasia - Imagine life without words* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 26 november 2021 via <https://www.youtube.com/watch?v=OGyOKItHS9Y>

Bron 1.3: Website: CommuniCare: informatiepunt voor naasten van mensen met afasie (digitaal - Nederlandstalig).

In dit onderzoeksproject werd een digitaal informatiepunt voor naasten ontwikkeld. Deze interactieve informatievideo bevat informatie over afasie, de gevolgen ervan en wat naasten kunnen verwachten in het zorgtraject. De interactieve video bestaat uit verschillende onderdelen waaruit de kijker kan kiezen. De verschillende onderdelen worden ondersteund door audiofragmenten. Het biedt tips aan om de communicatie te verbeteren en tips over dienstverlening en hulpmiddelen.

Communicare. (z.d.). *Communicare: informatiepunt voor naasten van mensen met afasie* [Website]. Geraadpleegd op 1 december 2021 via https://www.afasietherapie.nl/elearnings/communicare/story_html5.html

Bron 1.4: Podcast: De klank van afasie (digitaal - Nederlandstalig).

Deze aflevering uit de podcast 'Uit mijn hoofd' van Anke Van Meer op Radio 1 gaat over haar vader. Hij liep na een val een herseninfarct op met afasie tot gevolg. Ze deelt haar eigen ervaring en die van haar vader in de podcast. Deze getuigenis toont de impact van afasie aan voor de persoon met afasie en de naasten.

Van Meer, A. (2017, 6 april). *De klank van afasie* [Podcast]. In *In mijn hoofd*. Radio 1. Geraadpleegd op 6 december 2021 via <https://radio1.be/in-mijn-hoofd-1-de-klank-van-afasie>

Bron 1.5: Website: Brochures over afasie in 37 talen (digitaal - meertalig).

De website bevat twee brochures die informatie bieden over afasie in 37 verschillende talen. Op die manier kunnen mensen over de hele wereld informatie bekomen over afasie in hun eigen taal of in een taal die zij machtig zijn. De brochures bieden informatie over afasie, de gevolgen ervan en mogelijke manieren om ermee te leren omgaan. De eerste brochure is gericht tot professionals en de omgeving van de persoon met afasie. De tweede brochure bevat gelijkaardige informatie maar maakt gebruik van eenvoudige en afasievriendelijke taal.

Lindhoudt, M. (z.d.). *Brochures over afasie in 37 talen* [Website]. Geraadpleegd op 1 december 2021 via <https://www.afasie.nl/aphasia/>

Bron 1.6: Boek: Hoe nu verder met afasie? (niet-digitaal - Nederlandstalig).

Dit handboek geeft informatie over afasie voor mensen met afasie en hun omgeving. Het gaat over de acute fase met uitleg over de behandeling, de chronische fase waarbij de persoon weer naar huis mag en hoe hij/zij verder kan revalideren. Er worden tips gegeven over hoe er kan worden omgegaan met afasie na een beroerte in het dagelijks leven.

Dalemans, R., Vis, G., Brock, L., & Bongaerts, I. (2014). *Hoe nu verder met afasie?* Afasie Vereniging Nederland.

Bron 1.7: Website: Leven met afasie (digitaal - Nederlandstalig).

Deze website is een project van de Arteveldehogeschool in samenwerking met de vereniging Afasie vzw. Het opzet is het creëren van een toegankelijke, afasievriendelijke website met getuigenissen van personen met afasie. Het doel van de website is het bieden van steun aan personen met afasie en hun omgeving en het beter bekendmaken van afasie.

Vivijs, A., Witteman, L., Lissens, K., Jacobs, E., & Van Ranst, S. (2007, 1 juni). *Welkom op Leven met Afasie - een project van de Arteveldehogeschool en de Vereniging Afasie VZW*. Leven met afasie [Website]. Geraadpleegd op 26 december 2021, van <https://ahs-prod-web-neurocom.azurewebsites.net/levenmetafasie/>

Bron 1.8: Stripboek: Alles anders? (niet-digitaal - Nederlandstalig).

Dit stripboek gaat over het verhaal van Rick. Ricks leven verandert plots wanneer zijn vader een hersenbloeding krijgt. Met deze strip wordt een veranderde situatie en communicatie bespreekbaar gemaakt. De strip is bedoeld voor volwassenen en jongeren vanaf 12 jaar.

Stichting Vrienden van het Afasiecentrum. (2012). *Alles anders?* Nijmegen: Studio Noodweer.

Bron 1.9: Website: Vereniging Afasie vzw (digitaal - Nederlandstalig).

Deze website bevat informatie, getuigenissen en links over afasie. Het doel van de vereniging is het tegemoetkomen aan de sociale noden van de persoon met afasie en zijn/haar omgeving. Het is mogelijk lid te worden van de vereniging en op die manier elke drie maanden een tijdschrift in de brievenbus te ontvangen. Er worden activiteiten georganiseerd met de afasieclub waar lotgenotencontact wordt gestimuleerd.

Vereniging Afasie vzw. (z.d.). *Vereniging Afasie vzw* [Website]. Geraadpleegd op 26 december 2021 via <https://www.afasie.be/>

Bron 1.10: PDF: Het beroerte verhaal (digitaal – Nederlandstalig).

Dit document is een Nederlandse vertaling en bewerking van het Engelstalige document ‘*The stroke story*’ opgesteld door NIHR-Stroke Research Network. Het verhaal schetst het verloop van een beroerte en het revalidatieproces. Het opzet is het creëren van een afasievriendelijk document waarin eenvoudige taal en een duidelijke structuur wordt gehanteerd.

Verwilligen, E. (2019). *Het beroerte verhaal* [PDF]. Geraadpleegd op 1 december 2021 via <https://www.neurocom.be/uploads/The%20stroke%20story%20-%20vertaling%20NL%20definitief.pdf>

Bron 1.11: Video: Afasiecentrum Utrecht in stichting de Paraplu (digitaal – Nederlandstalig).

Deze video duidt de werking van het Afasiecentrum te Utrecht. Het doel van de video is het verschaffen van informatie over afasie aan personen of naasten van personen met afasie. Er worden ervaringen meegedeeld van personen met afasie. Vrijwilligers die afasie hebben/hadden, staan de personen met afasie bij in hun proces.

Uindewijk Kanaleneiland. (2011, 13 april). *Afasiecentrum Utrecht in stichting de Paraplu* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 8 maart 2022 via <https://www.youtube.com/watch?v=zjG3xnPDROg>

Bron 1.12: Dvd: *Als praten niet lukt...: Communiceren kan op veel manieren* (niet-digitaal - Nederlandstalig).

Deze dvd bevat vier portretten van personen met een communicatieve beperking. Eén van de vier portretten gaan over Eef die afasie heeft. De reportages laten zien dat er veel manieren zijn om te communiceren als praten niet (meer) of niet goed lukt. De omgeving van deze personen komt aan het woord en deelt hun ervaring.

ISAAC–NF. (z.d.). *Als praten niet lukt...: Communiceren kan op veel manieren* [Dvd]. Huizen: ISAAC-NF

Bron 1.13: Folder: *Als praten niet lukt...: Communiceren kan op veel manieren* (digitaal - Nederlandstalig).

De folder geeft informatie over verschillende manieren waarop communicatie kan worden aangepast. Communicatie kan breder gezien worden dan enkel het gesproken kanaal. Lichaamstaal en hulpmiddelen spelen hierin ook een belangrijke rol.

ISAAC–NF. (z.d.). *Als praten niet lukt...: Communiceren kan op veel manieren* [Folder]. Geraadpleegd op 5 februari 2022 via https://www.platformemg.nl/wp-content/uploads/2012/08/Als_praten_niet_lukt_flyer.pdf

Bron 1.14: Boek: *Onuitgesproken* (niet-digitaal - Nederlandstalig).

Het boek van Michel Van Dousselaere schetst zijn leven en hoe hij omgaat met progressieve afasie. Michel was een Gentse acteur, bekend om zijn rollen in de VTM-reeks 'Aspe' en de Eén-reeks 'Het goddelijke monster', en heeft in 2016 de diagnose 'progressieve niet-vloeiende afasie' gekregen. Via dit boek deelt hij zijn persoonlijke ervaring.

Geerlinks, E., Peeters, E., Wijsman, I. (2019). *Onuitgesproken*. Lichtervelde: Hannibal.

Bron 1.15: Folder: *Diagnose: Afasie: algemene informatiefolder* (digitaal – Nederlandstalig).

Deze folder bevat informatie over de diagnose afasie. Het geeft meer info over de oorzaak, de impact en het herstel ervan. Er wordt uitleg gegeven over het onderzoek en de behandeling door een logopedist. Op het einde staan er enkele tips vermeld in verband met communicatie voor de omgeving van de persoon met afasie.

AfasieNet. (z.d.). *Diagnose: Afasie* [Folder]. Geraadpleegd op 9 februari 2022 via https://www.afasienet.com/wp-content/uploads/Afasie-folder_A5-zonder-inlegvel.pdf

Bron 1.16: Video: AfasieNet Ervaringsverhaal (digitaal – Nederlandstalig).

Deze video gaat over Piet en Ellen. Piet heeft twee jaar geleden de diagnose afasie gekregen. Hij vertelt zijn eigen verhaal en welke impact afasie op zijn leven heeft. Hij maakt gebruik van hulpmiddelen zoals gebaren, schrift, etc. om zich uit te drukken. Op het einde van de video worden tips gegeven over hoe je kan omgaan met deze diagnose.

AfasieNet. (2017, 15 juni). *AfasieNet Ervaringsverhaal* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 3 februari 2022 via https://www.youtube.com/watch?v=rXtZQ_h8xvU&t=1s

Bron 1.17: Brochure: Afasie! – Wat nu? (digitaal – Nederlandstalig).

Deze uitgebreide brochure bevat informatie over de taalstoornis afasie. Het geeft informatie over de oorzaken, afasietypes, bijkomende stoornissen, behandeling en herstel. Er worden ook tips geformuleerd voor een goede communicatie en hulpmiddelen worden toegelicht.

Leemans, L. (2018). *Afasie! – Wat nu?* [Brochure]. Geraadpleegd op 6 februari 2022 via https://www.afasie.be/uploads/6/0/8/2/60823931/brochure_afasie_wat_nu.pdf

Bron 1.18: Video: Grip op 't gesprek bij afasie (digitaal – Nederlandstalig).

Deze video gaat over de gevolgen die afasie kan hebben in de onderlinge communicatie. Hierin worden verschillende gespreksituaties, die gebaseerd zijn op waargebeurde situaties, gedemonstreerd. Elke situatie wordt nadien op een 'goede' manier voorgesteld zodat de communicatiepartner handvaten heeft om aan de slag te gaan in de eigen communicatie met een persoon met afasie.

Rijndam Revalidatie. (2018, 1 oktober). *Grip op 't gesprek bij afasie* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 3 maart 2022 via <https://www.youtube.com/watch?v=UJ2xp9DOLfs>

Bron 1.19: Video: Wat is afasie? (digitaal – Nederlandstalig).

In deze video worden aan enkele personen met afasie eenvoudige vragen gesteld. Ze antwoorden elk op hun eigen manier. Dit toont aan hoe afasie zich op verschillende manieren in de praktijk kan uiten.

Boogh Afasiecentrum. (2016, 18 april). *Wat is afasie?* [Video]. Youtube. Geraadpleegd op 2 maart 2022 via https://www.youtube.com/watch?v=gjq7z_v9g08

Bron 1.20: Video: Revalideren na een beroerte – Afasie (digitaal – Nederlandstalig).

Deze video gaat over een hoogleraar Communicatiewetenschappen. Hij heeft een tijd geleden een beroerte gekregen met als gevolg de taalstoornis afasie. In de video legt hij uit hoe hij met de afasie omgaat en welke hulpmiddelen hij hanteert om het communiceren te vergemakkelijken.

Sint Maartenskliniek. (2014, 13 mei). *Revalideren na een beroerte – Afasie* [Video]. Youtube.

Geraadpleegd op 6 maart 2022 via https://www.youtube.com/watch?v=TH_0I6s_PLE

Bron 1.21: Folder: Wat is afasie? (digitaal – Nederlandstalig).

Deze folder van het Maria Middelaars ziekenhuis te Gent geeft informatie over de taalstoornis afasie. De folder geeft uitleg over wat een logopedisch onderzoek en de behandeling kan betekenen voor iemand met afasie. Er worden enkele voorbeelden van doelstellingen gegeven zodat de persoon die de folder leest zich een beeld kan vormen van de therapie.

Paemeleire, F. (z.d.). *Wat is afasie?* [Folder]. Geraadpleegd op 4 maart 2022 via

<https://www.mariamiddelares.be/public/1378-Folder-afasie.pdf>

Dysartrie

Bron 2.1: Website: Aangezichtsverlamming (digitaal - Nederlandstalig).

Deze website kwam tot stand in samenwerking met studenten aan de Arteveldehogeschool te Gent. Ze biedt informatie over een aangezichtsverlamming, het onderzoek en de behandeling en geeft de mogelijkheid tot lotgenotencontact. Mensen die op zoek zijn naar mimetherapeuten kunnen hen via deze website contacteren.

Desmet, L. (2017). *Aangezichtsverlamming* [Website]. Geraadpleegd op 27 oktober 2021 via <http://aangezichtsverlamming.weebly.com/over-de-website.html>

Bron 2.2: Informatiefolder: Perifere aangezichtsverlamming (digitaal - Nederlandstalig).

De informatiefolder kwam tot stand in samenwerking met studenten aan de Arteveldehogeschool te Gent. Ze bevat algemene informatie over een perifere aangezichtsverlamming. Daarnaast bevat de folder advies en praktische tips bij problemen die hiermee gepaard gaan.

Paemeleire, F., Desmet, L., Savonet, A. & Van Beneden, G. (2016). *Perifere aangezichtsverlamming* [Folder]. Geraadpleegd op 27 oktober 2021 via https://www.artefveldehogeschool.be/sites/default/files/folder_perifere_aangezichtsverlamming_versie_2016.pdf

Bron 2.3: Boek: In gesprek met een spraakgebrek (niet-digitaal - Nederlandstalig).

De auteur van het boek is Karen Hekking. Zij was vroeger logopediste en heeft zelf te maken met een communicatiestoornis. In dit boek neemt ze de lezer mee in haar eigen verhaal. Ze noemt het 'de zoektocht naar het echte gesprek'. Ze helpt de lezer te ontdekken hoe ze contact kunnen maken als spreken niet meer vanzelf gaat.

Hekking, K. (2019). *In gesprek met een spraakgebrek: Een goed gesprek heeft onthutsend weinig met spreken te maken*. Het Boekenschap.

Bron 2.4: Website: Leven met dysartrie (digitaal - Nederlandstalig).

Deze website is een project van de Arteveldehogeschool te Gent. Deze bevat informatie rond de spraakstoornis dysartrie. Er bevinden zich getuigenissen en communicatietips op de website. Er zijn ook extra links.

Schreel, L., Haillez, M., & Vancoillie, L. (2012). *Leven met dysartrie* [Website]. Geraadpleegd op 27 oktober 2021 via <https://www.neurocom.be/levenmetdysartrie/SiteEffectief/Inhoudstafel.htm>

Bron 2.5: Folder: Wat is dysartrie? (digitaal – Nederlandstalig).

Deze folder van het Maria Middelaars ziekenhuis te Gent geeft informatie over de spraakstoornis dysartrie. De folder geeft uitleg over wat een logopedisch onderzoek en de behandeling kan betekenen voor iemand met dysartrie. Er worden enkele voorbeelden van doelstellingen gegeven zodat de persoon die de folder leest zich een beeld kan vormen van de therapie.

Paemeleire, F. (z.d.). *Wat is dysartrie?* [Folder]. Geraadpleegd op 4 maart 2022 via https://www.mariamiddelaars.be/public/1379-Folder-dysartrie_190805_060703.pdf

Bron 2.6: Website: Dysartrie (digitaal – Nederlandstalig).

Deze website bevat informatie over de oorzaken en symptomen van de spraakstoornis dysartrie. Er wordt aan de hand van een stappenplan uitgelegd hoe dysartrie wordt behandeld door een gespecialiseerd team van nko-artsen en logopedisten.

UZ Antwerpen. (2021, 25 november). *Dysartrie* [Website]. Geraadpleegd op 6 maart 2022 via <https://www.uza.be/behandeling/dysartrie>

Bron 2.7: Video: Dysartrie (digitaal – Nederlandstalig).

Deze korte animatievideo bespreekt de spraakstoornis dysartrie. Hierin worden de oorzaak, de symptomen en eventuele behandeling van dysartrie uitgelegd. De maker van de video wil duidelijk maken dat iemand met dysartrie niet gek of doof is, maar dat een logopedist kan helpen bij de verbetering van de spraak.

IGMES. (2019). *Dysartrie* [Video]. Youtube. Geraadpleegd op 4 maart 2022 via <https://www.youtube.com/watch?v=g-uWa0AkGPA>

Bron 2.8: Folder: Dysartrie (digitaal – Nederlandstalig). Deze folder van het AZ Sint-Lucas Brugge bevat informatie over de spraakstoornis dysartrie. Het geeft informatie over de oorzaken, de gevolgen en de behandeling van dysartrie. Er worden tips gegeven voor een betere communicatie voor zowel de persoon met dysartrie als de omgeving. Op het einde van de folder staan contactgegevens van de dienst logopedie van het ziekenhuis.

AZ Sint-Lucas. (2019, januari). *Dysartrie* [Folder]. Geraadpleegd op 5 maart 2022 via <https://www.stlucas.be/media/78029915/dysartrie.pdf>

Bron 2.9: Website: Leven met dysartrie (digitaal – Nederlandstalig).

Deze website werd opgesteld als onderdeel van een afstudeerscriptie van studenten logopedie aan de Arteveldehogeschool te Gent. Ze bevat getuigenissen van personen met dysartrie en verwijst naar patiëntenverenigingen voor lotgenotencontact. De website wil graag bijdragen tot een betere omgang met personen met een communicatiestoornis.

Heynssens, C., Groebbens, S., Schreel, L., Hallez, M., & Vancoillie, L. (2013). *Leven met dysartrie* [Website]. Geraadpleegd op 3 april 2022 via <https://levenmetdysartrie.weebly.com/>

Bron 2.10: Video: Dysarthria (digitaal – Engelstalig).

In deze Engelstalige video leidt de spreker kort de term 'dysartrie' in. Ze vertelt wat dysartrie inhoudt en wie er nadien op de video zal verschijnen. Een man met dysartrie voert een gesprek met een deskundige waardoor de symptomen van zijn dysartrie duidelijk worden.

Stroke4Carers. (2014). *Dysarthria* [Video]. Youtube. Geraadpleegd op 4 april 2022 via <https://www.youtube.com/watch?v=SriryvkbU9c>

Spraakapraxie

Bron 3.1: Video: Spraakapraxie (digitaal – Nederlandstalig).

Deze bron is een video van het UMCG Centrum voor Revalidatie waarin uitleg gegeven wordt over spraakapraxie. Ook vertellen verschillende mensen hoe ze met de spraakapraxie leven en wat bij hen de symptomen zijn.

UMCG Centrum voor Revalidatie. (2013, 17 juni). *Spraakapraxie* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 26 oktober 2021 via <https://www.youtube.com/watch?v=9tBQhYLIKeM>

Bron 3.2: Brochure: Patiënteninformatie: spraakapraxie (digitaal – Nederlandstalig).

Deze patiëntenbrochure van het AZ Turnhout bevat informatie over de definitie, de oorzaken, de symptomen en de behandeling van spraakapraxie. Er worden tips gegeven voor de omgeving van de persoon met spraakapraxie om de communicatie te verbeteren.

AZ Turnhout. (2021). *Patiënteninformatie: spraakapraxie* [Brochure]. Geraadpleegd op 3 maart 2022 via <https://www.azturnhout.be/sites/default/files/infoland/export/6422d6c2-03ab-4f14-bc5d-1a095fceda0b/pati%C3%ABnteninformatie%20spraakapraxie.pdf>

Bron 3.3: Website: Spraakapraxie (digitaal – Nederlandstalig).

De website bevat informatie over spraakapraxie. Het geeft meer informatie over de definitie, de oorzaken en symptomen van spraakapraxie. Er wordt vermeld wat een logopedist kan betekenen bij de behandeling van spraakapraxie en welke tips de omgeving kan toepassen om de communicatie te verbeteren.

Rijnstate. (z.d.). *Spraakapraxie* [Website]. Geraadpleegd op 4 april 2022 via <https://www.rijnstate.nl/aandoening-en-behandeling/spraakapraxie/>

Bron 3.4: Website: Spraakapraxie (digitaal – Nederlandstalig).

Deze website van TouchToTell geeft meer informatie over spraakapraxie en over de app die kan gehanteerd worden. Er wordt informatie gegeven over de definitie, oorzaken en symptomen van spraakapraxie. De TouchToTell-app kan handvaten bieden voor de behandeling van spraakapraxie en het verbeteren van de communicatie buiten het therapielokaal.

TouchToTell. (2015). *Spraakapraxie* [Website]. Geraadpleegd op 5 april 2022 via <https://www.touchtotell.com/spraakapraxie/>

Bron 3.5: Website: Spraakapraxie (digitaal – Nederlandstalig).

Deze website van het Maria Middelaers ziekenhuis te Gent bevat informatie over de oorzaken en symptomen van spraakapraxie. Het geeft meer uitleg over de diagnostiek en de behandeling ervan door een logopedist.

AZ Maria Middelaers. (2021, 21 januari). *Spraakapraxie* [Website]. Geraadpleegd op 5 april 2022 via <https://www.mariamiddelares.be/nl/zorgaanbod/aandoeningen-en-ziekten/spraakapraxie>

Bron 3.6: Folder: Spraakapraxie (digitaal – Nederlandstalig).

Deze folder bevat informatie over spraakapraxie vanuit de zorggroep Zinzia. In de folder staan de definitie, oorzaken, symptomen en gevolgen van spraakapraxie vermeld. Er worden algemene en helpende tips bij het uiten van spraak geformuleerd voor de omgeving van de persoon met spraakapraxie.

Zinzia Zorggroep. (z.d.). *Spraakapraxie* [Folder]. Geraadpleegd op 5 april 2022 via https://www.zinzia.nl/wp-content/uploads/2021/01/20210110-Folder-Spraakapraxie_spraakstoornis.pdf

Cognitieve communicatiestoornissen

Bron 4.1: Boek: 'Altijd onderweg – verder met een hersenletsel' (niet-digitaal - Nederlandstalig).

Dit boek gaat over de ervaringen van Mieke. Mieke is een jonge vrouw die na een ongeval een niet-aangeboren hersenletsel opliep. Ze worstelt met veel negatieve gedachten en gevoelens maar wordt geholpen door haar omgeving. De dokter kadert het verhaal binnen de ruimere problematiek van een NAH.

Claes, M., & Liessens, D. (2021). *Altijd onderweg - verder met een hersenletsel*. Gijzegem: Sig vzw.

Bron 4.2: Video: Chaos in mijn hoofd – de onzichtbare gevolgen van een NAH (digitaal - Nederlandstalig).

Deze video biedt personen met een niet-aangeboren hersenletsel (NAH), hun omgeving en geïnteresseerden meer informatie over de gevolgen van een NAH op het dagelijks leven. Personen met een NAH getuigen en delen hun persoonlijk verhaal in deze video.

Sig vzw. (2018, 19 juni). *Sig sensibiliseert - Chaos in mijn hoofd - de onzichtbare gevolgen van een hersenletsel (NAH)* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 26 oktober 2021 via

<https://www.youtube.com/watch?v=atnn2zbxoRQ>

Bron 4.3: Website: Dit is mijn hoofd niet meer (digitaal - Nederlandstalig).

Deze blog biedt informatie over de auteur Dominique Deseure. Zij kreeg te maken met een niet-aangeboren hersenletsel. Ze deelt haar eigen ervaringen op de blog en biedt anderen de kans ook hun ervaringen te delen via een chatfunctie. Ze wil graag de gevolgen van een NAH bespreekbaar maken op haar blog.

Deseure, D. (2015, 28 juni). *Ik ben patiënt*. Dit is mijn hoofd niet meer [Website]. Geraadpleegd op 16 november 2021 via <https://ditismijnhoofdnie meer.wordpress.com/tips/ik-ben-patient/>

Bron 4.4: Video: Hersenletsel TeeVee (digitaal - Nederlandstalig).

Deze video biedt mensen met een hersenletsel informatie over het nut van lotgenotencontact. De personen vertellen hun eigen ervaringen en geven uitleg over lotgenotencontact. Ze bieden de mogelijkheid hieraan deel te nemen.

Sig vzw. (2021, 10 maart). *Hersenletsel TeeVee #1 - Waarom is lotgenotencontact belangrijk?* [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 26 oktober 2021 via

<https://www.youtube.com/watch?v=Gti5tiAxbcY>

Bron 4.5: Powerpointpresentatie: Ik wil met je praten: e-learning over de gevolgen van Alzheimer op de communicatie (digitaal - Nederlandstalig).

Deze ingesproken Powerpoint biedt meer informatie over Alzheimer en de gevolgen ervan op de communicatie. Deze bron is bedoeld voor mantelzorgers. De verschillende fases van dementie worden toegelicht alsook de gevolgen op communicatie. De mantelzorgers krijgen aan de hand van deze presentatie tips op welke manier ze het best met de persoon met dementie van het Alzheimerstype kunnen communiceren.

Mazure, G. (z.d.). *Ik wil met je praten: e-learning over de gevolgen van Alzheimer op de communicatie* [Presentatie]. Geraadpleegd op 26 oktober via

https://www.afasietherapie.nl/elearnings/ikwilmetjepraten/story_html5.html

Bron 4.6: Website: Informatiewebsite Right Hemisphere Brain Damage (digitaal - Engelstalig).

Deze Engelstalige website geeft meer informatie over hersenletsels in de rechterhemisfeer. De website biedt informatie over cognitieve en communicatieve klachten. Er wordt ook gesproken over emoties en empathie. Er is een link naar de American Speech-language-Hearing Association (ASHA) voor meer informatie over logopedie en wat logopedische therapie kan betekenen voor die personen.

Blake, M. L., & Johnson, M. (z.d.). *Right hemisphere brain damage* [Website]. Geraadpleegd op 16 november 2021 via <https://www.righthemisphere.org/>

Bron 4.7: Folder: Informatie over Cognitieve Communicatiestoornissen (digitaal - Nederlandstalig).

Deze folder bevat informatie over cognitieve communicatiestoornissen. Er worden tips weergegeven over hoe de persoon met een cognitieve communicatiestoornis hiermee kan omgaan. De bron vermeldt wat een logopedist voor de persoon kan betekenen.

AfasieNet. (z.d.). *Informatie over Cognitieve Communicatiestoornissen* [PDF]. Geraadpleegd op 10 februari 2022 via https://www.afasienet.com/wp-content/uploads/folder-CCS_def.pdf

Bron 4.8: Website: Cognitieve communicatiestoornissen (digitaal – Nederlandstalig).

Deze website van Bernhoven bevat informatie over cognitieve communicatiestoornissen. De definitie, de oorzaken en symptomen en de rol van de logopedist worden vermeld. Op het einde worden adviezen en tips meegegeven die de omgeving van de persoon met een cognitieve communicatiestoornis kunnen hanteren voor het verbeteren van de communicatie.

Bernhoven. (2020, 22 juli). *Cognitieve communicatiestoornissen* [Website]. Geraadpleegd op 6 april 2022 via <https://www.bernhoven.nl/home-patientenfolders/folders-logopedie/cognitieve-communicatiestoornissen/>

Bron 4.9: Website: Cognitieve communicatiestoornissen (digitaal – Nederlandstalig).

Deze website bevat informatie over de definitie, de oorzaken en symptomen van cognitieve communicatiestoornissen en de rol van de logopedist tijdens de behandeling ervan. Er worden enkele adviezen voor de omgeving van de persoon met een cognitieve communicatiestoornis meegegeven voor het verbeteren van de communicatie.

Catharina ziekenhuis. (2021, 21 juni). *Cognitieve communicatiestoornissen* [Website]. Geraadpleegd op 6 april 2022 via <https://www.catharinaziekenhuis.nl/patientenfolders/cognitieve-communicatiestoornissen-log-002/>

Bron 4.10: Website: Cognitieve communicatiestoornissen (digitaal – Nederlandstalig).

Deze website van het Maria Middelaars ziekenhuis te Gent bevat informatie over de oorzaken en symptomen van cognitieve communicatiestoornissen. Het geeft meer uitleg over de diagnostiek en de behandeling ervan door een logopedist.

AZ Maria Middelaars. (2021, 21 januari). *Cognitieve communicatiestoornissen* [Website]. Geraadpleegd op 7 april 2022 via <https://www.mariamiddelares.be/nl/zorgaanbod/aandoeningen-en-ziekten/cognitie-bij-dementie>

Bron 4.11: Brochure: Cognitieve communicatiestoornissen (CCS) (digitaal – Nederlandstalig).

Deze brochure bevat informatie over de definitie, oorzaken en kenmerken van cognitieve communicatiestoornissen. De behandeling van cognitieve communicatiestoornissen door een logopedist wordt kort toegelicht. Er worden op het einde van de brochure enkele algemene communicatieadviezen meegegeven.

Tjongerschans. (z.d.). *Cognitieve communicatiestoornissen (CCS)* [Brochure]. Geraadpleegd op 7 april 2022 via <https://folders.tjongerschans.nl/documents/351/2fa79033-6c3d-4477-b27e-cb3775d91e22/Document.pdf>